

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาคนให้เป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่เด็ก เพราะเด็กจะต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมต่อไป สถาบันที่มีส่วนสร้างเสริมและปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็กนั้น ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา เป็นต้น สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่เกิดเกี่ยวข้องและเริ่มเรียนรู้การดำรงชีวิต และได้รับการอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดีตลอดจนเสริมสร้างคุณธรรมที่พึงประสงค์ แต่ในปัจจุบันนี้ผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องไปประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัว เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจในการครองชีพสูงขึ้น ทำให้ไม่มีเวลาในการที่จะอบรมสั่งสอนลูกได้อย่างเพียงพอ การอบรมบ่มนิสัยและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนั้นจึงตกเป็นหน้าที่ของโรงเรียน ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่มีหน้าที่ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน^๑ ดังนั้นการที่จะสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องนำพระพุทธศาสนาให้กลับมามีบทบาทในการจัดการศึกษา เพื่อให้การศึกษานั้นเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาจิตใจและสติปัญญาของผู้เรียนไปพร้อมกัน^๒

นอกจากกรมการศาสนาแล้วยังมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนที่ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการปลูกฝังจริยธรรมให้กับคนในชาติ จึงได้มีการส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนด้านจริยธรรมคุณธรรมแทรกอยู่ในกิจกรรมการเรียนการสอนของเด็กและเยาวชน ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน และในแผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม ระยะที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๓๕- ๒๕๓๙) ของกระทรวงศึกษาธิการ ได้เน้นความสำคัญเกี่ยวกับการปลูกฝังจริยธรรมคุณธรรมแก่เยาวชนและประชาชนไว้ว่า เพื่อเป็นการพัฒนา

---

^๑ วิมลรัตน์ ตีรมาศวนิช, ผลของการใช้การสอนตามแนวคิดแบบนีโอฮิวแมนนิสต์ เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๕๓๘), หน้า ๖.

^๒ เมตตา ภิรมย์ภักดี, แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต , ๕๔๗), คำนำ.

การศึกษา การศาสนา และวัฒนธรรมให้สามารถพัฒนาเยาวชนและประชาชน เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพ มีสุขภาพ และพละนาถัยที่สมบูรณ์ เคารพยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพ มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่ดี รู้จักรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประพฤติและปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา เห็นคุณค่า และร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสม^๓

ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาให้แก่เยาวชนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่ง ซึ่งจำเป็นต้องให้มีการพัฒนาทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ให้มีความรู้ควบคู่กับการเป็นคนดี มีจริยธรรม เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพที่ดีต่อไป ทางโรงเรียนชุมชนวัดบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ได้ตระหนักถึงความสำคัญในด้านการสอนเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจพระธรรมวินัย เป็นไปอย่างมีระบบเป็นระเบียบและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วกัน เป็นการทดสอบความรู้ความเข้าใจสิ่งที่นักเรียนได้รับการสั่งสอน เข้าใจในหลักธรรมมากขึ้นและถูกต้อง และผู้ที่สอบธรรมศึกษาได้ย่อมได้รับการรับรองวิทยฐานะตามภูมิธรรมและได้รับความภูมิใจในความเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี จึงได้มีโครงการการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนขึ้นมาโดยมีพระอาจารย์จากวัดเข้ามาสอนที่โรงเรียนในวันปกติ ซึ่งการปฏิบัติโครงการที่ผ่านมายังไม่มีการประเมินผลของโครงการว่า สิ่งที่ตั้งใจจะให้เกิดขึ้นตามโครงการนั้นได้เกิดผลขึ้นจริงหรือไม่ และทำให้โครงการการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด เพื่อให้ทราบผลของการดำเนินโครงการที่ผ่านมา และเป็นแนวทางในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการดำเนินการในโครงการการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลและโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางโรงเรียนได้ให้ความสำคัญด้านนี้เป็นอย่างมาก

กระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นความสำคัญดังกล่าว จึงจัดให้มีการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทุกชั้น และทุกระดับการศึกษาตลอดระยะเวลาเรียนของปีการศึกษา และได้มอบหมายให้กรมการศาสนาดำเนินโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและให้สถานศึกษาที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการเข้าร่วมเพื่อดำเนินการ แต่ก็ยังมีปัญหาในทางปฏิบัติอยู่มาก กล่าวคือ การบริหารและการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนายังขาดประสิทธิภาพ ขาดความเอาใจใส่ และไม่มีมาตรการส่งเสริมอย่างเป็นรูปธรรม สถานศึกษาหลายแห่งจึงไม่ได้จัดให้มีการเรียนการสอนอย่างจริงจัง รวมทั้งขาดการบูรณาการเรียนการสอนด้านศีลธรรมเข้ากับวิชาสามัญโดยทั่วไป

^๓ กรมการศาสนา. หลักสูตรศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วิชาธรรม. กรุงเทพฯ: การศาสนา กรมฯ ๒๕๓๕ หน้า ๑.

อีกทั้งไม่ให้ความสำคัญต่อพระภิกษุที่มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอย่างถ่องแท้ เข้ามาเป็นครูหรือวิทยากรในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและครบวงจร ทั้งภาคปริยัติและภาคปฏิบัติ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความซาบซึ้ง ขาดการปฏิบัติและขาดการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างทั่วถึง จึงไม่สามารถใช้วิชาพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมคุณธรรมและแก้ปัญหาชีวิตของเยาวชนและประชาชนในสังคมได้อย่างเด่นชัด และเป็นรูปธรรม^๔

ในปัจจุบันนี้พระสงฆ์มีบทบาทที่สำคัญต่อการจัดการศึกษาอบรมสั่งสอนเยาวชนทางด้านจริยธรรมและคุณธรรม ซึ่งจะเห็นได้ในปัจจุบันนี้ คือ การเปิดโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อสอนจริยธรรมคุณธรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้กับเด็กและเยาวชน ซึ่งได้เปิดดำเนินการขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย คือ ที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๑ ต่อมาได้รับความสนใจมากขึ้น จึงได้มีการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขยายไปยังวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ^๕ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาทัศนคติต่อการสอนธรรมศึกษาของพระสงฆ์ในโรงเรียนชุมชนวัดบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาในการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา และนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูล ในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการสอนธรรมศึกษาของพระสงฆ์ในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้นักเรียน เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขตลอดไป

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการสอนธรรมศึกษาของพระสงฆ์ในโรงเรียนชุมชนวัดบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

๒. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการสอนธรรมศึกษาของพระสงฆ์ในโรงเรียนชุมชนวัดบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

---

^๔ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน, ๕๔๕), หน้า ๓๐-๓๑ .

^๕ กรมการศาสนา. หลักสูตรศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วิชาธรรม. กรุงเทพฯ: การศาสนา กรมฯ ๒๕๓๕ หน้า ๒.

๑. ทักษะคิดต่อการสอนธรรมศึกษาของพระสงฆ์ในโรงเรียนชุมชนวัดบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นอย่างไร

๒. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการสอนธรรมศึกษาของพระสงฆ์ในโรงเรียนชุมชนวัดบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการสอนธรรมศึกษาของพระสงฆ์ในโรงเรียนชุมชนวัดบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ แบ่งออกเป็น ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านเนื้อหาหลักสูตร ๒) ด้านเทคนิคการสอน ๓) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๔) ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ๕) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอน และ ๖) ด้านการวัดผลและประเมินผล

ขอบเขตด้านตัวแปร คือ

- **ตัวแปรต้น** ได้แก่ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ และระดับชั้น
- **ตัวแปรตาม** ได้แก่ ทัศนคติของนักเรียนต่อการสอนธรรมศึกษาในด้านต่างๆ คือ ๑) ด้านเนื้อหาหลักสูตร ๒) ด้านเทคนิคการสอน ๓) ด้านการจัดกิจกรรมการสอน ๔) ด้านการใช้สื่อการสอน ๕) ด้านการจัดสภาพแวดล้อม และ ๖) ด้านการวัดผลและประเมินผล

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากประชากรกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนที่มีบัญชีรายชื่อศึกษาอยู่ในโรงเรียนชุมชนวัดบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ แบ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ จำนวน ๔๔ คน ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ จำนวน ๓๘ คน และชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๓๘ คน รวมจำนวนทั้งสิ้น ๑๒๐ คน

ขอบเขตด้านพื้นที่ โรงเรียนชุมชนวัดบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑. ทักษะคิดของนักเรียนโรงเรียนชุมชนวัดบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ต่อการสอนธรรมศึกษาของพระสงฆ์ มีค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่กำหนด

๒. นักเรียนโรงเรียนชุมชนวัดบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีทัศนคติต่อการสอนธรรมศึกษาของพระสงฆ์ที่แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์ที่ใช้เฉพาะในการวิจัย

ทัศนคติ หมายถึง การแสดงออกทางด้านความรู้สึก ความเชื่อ และการตัดสินใจต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยอาศัยความรู้ การรับรู้ประสบการณ์ ในงานวิจัยนี้เป็นทัศนคติของนักเรียนต่อการสอนธรรมศึกษาในด้านต่างๆ คือ ๑) ด้านเนื้อหาหลักสูตร ๒) ด้านเทคนิคการสอน ๓) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๔) ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ๕) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอน และ ๖) ด้านการวัดผลและประเมินผล

นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่เรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ของโรงเรียนชุมชนวัดบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

การสอนธรรมศึกษา หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนความรู้เกี่ยวกับธรรมศึกษาของพระสงฆ์ในโรงเรียนชุมชนวัดบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทำให้ทราบความคิดเห็นของนักเรียนต่อการสอนธรรมศึกษาของพระสงฆ์ในโรงเรียนชุมชนวัดบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

๒. ทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ต่อการสอนธรรมศึกษาของพระสงฆ์ในโรงเรียนชุมชนวัดบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ